

Les rondalles publicades en revistes catalanes del segle XIX: nous tipus localitzats en territori lingüístic català

Mònica Sales de la Cruz
Universitat Rovira i Virgili
monica.sales@urv.cat

RESUM

La meua tesi doctoral, «La rondalla en les revistes publicades a Catalunya durant el segle XIX» (2012), presenta un corpus heterogeni de 127 rondalles publicades en 15 revistes catalanes diferents. Aquest corpus està classificat tenint en compte la presència o no presència d'aquests relats en l'índex internacional de rondalles (Uther 2004).

De les 85 rondalles que tenen entrada a l'índex internacional, 8 corresponen a nous tipus no documentats fins ara en territori lingüístic català. Així, malgrat tenir presència en l'índex internacional, aquestes 8 rondalles no apareixen en les dues edicions de l'índex català (Oriol-Pujol 2003; 2008) i és per aquest motiu que val la pena aprofundir en el seu estudi, tenint en compte les seues particularitats i característiques i analitzant també la presència d'aquestes rondalles en països propers. Els nous tipus corresponen a les rondalles religioses ATU 756D, ATU 779 i ATU 830C i a les contarelles ATU 1349N*, ATU 1678, ATU 1807A, ATU 1829 i ATU 1862.*

PARAULES CLAU

rondalla, folklore, ATU, rondalla religiosa, contarella

ABSTRACT

My doctoral thesis, “The folktale in journals published in Catalonia during the 19th century” (2012), presents a heterogeneous corpus of 127 folktales published in 15 different Catalan journals. The stories in this corpus are classified on the basis of their presence or absence in the international index of folktales (Uther 2004).

Of the 85 folktales with an entry in the international index, 8 correspond to new types that to date have not been documented in the Catalan speaking territories and which therefore do not appear in the two editions of the Catalan index (Oriol-Pujol 2003; 2008). It is for this reason that I have studied them in depth to determine their particularities and characteristics and to ascertain the presence of these tales in neighbouring countries. The new types correspond to the religious folktales ATU 756D, ATU 779 and ATU 830C and to the anecdotes ATU 1349N*, ATU 1678, ATU 1807A, ATU 1829 and ATU 1862.*

KEYWORDS

folktale, folklore, ATU, religious folktale, anecdote

1. Les rondalles publicades en revistes catalanes del segle XIX¹

Aquest article pren com a punt de partida la meua recent tesi doctoral, anomenada «La rondalla en les revistes publicades a Catalunya durant el segle XIX» (2012). El treball, dirigit per la doctora Carme Oriol, presenta un corpus heterogeni de 127 rondalles publicades en 15 revistes catalanes diferents que està classificat tenint en compte la presència o no presència d'aquests relats en l'índex internacional de rondalles (Uther 2004).

Per situar els investigadors, i per resseguir els orígens del treball dut a terme, convé traçar les directrius d'aquesta tesi doctoral per contextualitzar el corpus de rondalles localitzades i per poder entendre'n la importància.

Partiem del supòsit que la premsa catalana del segle XIX havia estat molt prolífica i important perquè així es constata des de diferents àmbits del saber, però que també ho ha estat pel que fa al tema de l'etnopoètica i el folklore era un fet, *a priori*, més desconegut, tot i que se n'han fet estudis que ho avalen. De tota manera, però, les rondalles publicades a la premsa catalana del segle XIX no havien estat estudiades en conjunt, ni analitzades de forma particular, amb entitat per elles mateixes, i és per això que el treball de recerca dut a terme ha estat important quant a aglutinació de corpus i a resultats.

Els estudis publicats per Llorenç Prats (1981; 1987; 1988) —de manera individual— o amb col·laboradors com Dolors Llopart o Joan Prat (1982) ens ofereixen una panoràmica general sobre la història del folklore català, prenent com a punt de partida el marc teòric i ideològic europeu, i centren l'origen del folklore estretament vinculat al moviment català de la Renaixença.

El paper que hi jugà la premsa catalana de l'època és fonamental, ja que va servir per difondre els ideals d'aquest moviment i per donar-los a conèixer a la societat del moment. En aquestes publicacions ja esmentades, que dibuixen els orígens del folklore a Catalunya, també es reforça la idea de la importància que tenen les publicacions periòdiques com a difusores d'uns materials relacionats amb el folklore i la literatura oral.

Així, després d'una intensa etapa de rastreig, es va poder comprovar que la presència de literatura oral en les revistes publicades als Països Catalans durant el segle XIX (concretament des de l'any 1823 —any en què es publicà el setmanari barceloní *El Europeo*, considerat la primera publicació periòdica que difon les idees romàntiques als Països Catalans— fins al 1893 —any de la publicació de les *Narraciones populares catalanas* de Sebastià Farnés, obra que tanca aquesta etapa de narrativa folklòrica) és molt nombrosa i ho testimonia el resultat de tres anys de buidatge de tot un corpus de revistes catalanes, balears i valencianes, del qual s'ha obtingut un gruix de materials considerable.

Entre les pàgines d'aquestes publicacions periòdiques s'hi amaga una gran quantitat de textos vinculats amb els diversos gèneres de la literatura oral, ja que hi trobem rondalles, llegendes, acudits, endevinalles, parèmies, cançons, etc. Tot

1. Aquest article forma part de la investigació del Grup de Recerca Identitat Nacional i de Gènere a la Literatura Catalana, del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, del Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana (GRILC) reconegut per la Generalitat de Catalunya (2009 SGR 644), i s'emmarca en una línia de recerca sobre literatura popular catalana que ha rebut finançament del Ministeri d'Economia i Competitivitat a través del projecte d'R+D FFI2012-31808.

aquest conjunt de material, publicat en forma de corpus al llibre *Repertori biobibliogràfic de la literatura popular catalana: el cicle romàntic* (Oriol-Samper 2011), ens porta a afirmar que la presència de la literatura oral al llarg del segle XIX tenia un paper molt important.²

La tesi doctoral realitzada, «La rondalla en les revistes publicades a Catalunya durant el segle XIX», parteix d'aquesta fase d'anàlisi de les publicacions periòdiques que ha estat vinculada al projecte de recerca «Repertori biobibliogràfic de la literatura popular catalana: el cicle romàntic (1778-1893)» [RBLPC].³

Malgrat que en un primer moment la meua intenció era treballar tot el conjunt de material buidat (molt interessant, però divers alhora), amb el pas del temps em vaig veure obligada a acotar el corpus quant a territori i també quant a gènere. Així, després de comprovar que el conjunt de materials era molt extens i heterogeni i de valorar els avantatges de treballar només un únic gènere i un únic territori, es va decidir tenir en compte exclusivament la rondalla publicada en revistes del Principat de Catalunya. Aquest estudi s'ha centrat, doncs, a analitzar la presència d'aquest gènere en un corpus significatiu de 28 revistes publicades a Catalunya durant el segle XIX, però només 15 han donat material rondallístic.

Concretar el camp d'anàlisi, malgrat haver hagut de descartar altres materials molt valuosos també, em va permetre incidir en l'estudi d'un gènere narratiu que té una llarga tradició i que té una gran importància en el marc de la recerca relacionada amb la literatura oral, no solament a Catalunya, sinó també a la resta d'Europa.

El motiu més rellevant per escollir l'anàlisi de la rondalla, i no d'un altre gènere, va ser la possibilitat d'elaborar un treball que pogués contribuir a l'estudi encetat, fa anys, pels investigadors Carme Oriol i Josep Maria Pujol, membres del Departament de Filologia Catalana de la URV,⁴ als quals jo em vaig afegir l'any 2007 com a becària predoctoral per col·laborar amb la investigació que estan du-

2. El *Repertori biobibliogràfic de la literatura popular catalana: el cicle romàntic*, editat per Carme Oriol i Emili Samper, va ser publicat per Publicacions URV l'any 2011. En ser una publicació digital, pot descarregar-se a: <<http://www.publicacionsurv.cat/llobres-digitalis/biblioteca-digital/item/194-repertori>>.

3. Aquest projecte, amb referència HUM 2006-13121/FILO, forma part del programa Plan Nacional R+D que finança el Ministeri d'Educació i Ciència, en el qual han participat investigadors de la Universitat Rovira i Virgili (Carme Oriol, Josep Maria Pujol, Mònica Sales, Emili Samper i Magí Sunyer), de la Universitat de les Illes Balears (Jaume Guiscafrè i Caterina Valriu) i de l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer (Joan Armangué). Per saber més informació sobre aquest projecte, consulteu Oriol-Pujol (2010a i 2010b) i Oriol-Samper (2011). Actualment, l'RBLPC, acabat l'any 2009, té continuïtat amb un altre projecte d'R+D anomenat «La literatura popular catalana (1894-1959): protagonistes, actituds, realitzacions», amb referència FFI 2009-08202/FILO.

4. Des de fa uns anys, concretament des de la fi de les seues tesis doctorals el 1982 (Pujol) i el 1984 (Oriol), els professors Carme Oriol i Josep Maria Pujol mostren el seu interès envers l'estudi de la literatura oral catalana. Un dels seus propòsits és analitzar i difondre, de manera conjunta, la rondalla catalana, gènere narratiu per excel·lència, i comencen a dissenyar i dur a terme estudis necessaris per prestigiar-la i donar-li visibilitat internacional. És per aquest motiu que són els autors de llibres com l'*Índex tipològic de la rondalla catalana*, que inclou 2.049 tipus rondallístics diferents, o *Index of Catalan Folktales*, homònim anglès que n'inclou 2.766 i, per tant, ofereix una considerable ampliació del corpus, fruit del constant treball sobre aquest gènere en àmbit lingüístic català. Aquestes dues publicacions segueixen les directrius del catàleg internacional de referència d'Arne-Thompson-Uther [ATU], *The Types of International Folktales*, publicat l'any 2004 per l'alemany Hans-Jörg Uther a la

ent a terme en el camp de la rondallística catalana. Així, amb el propòsit de continuar traçant una mateixa línia que desenvolupa els estudis rondallístics catalans, i amb la intenció de donar continuïtat a un projecte de gran envergadura, es va dur a terme aquest treball amb la finalitat de presentar un gruix de material rondallístic del segle XIX, acompanyat d'una anàlisi, que pugui contribuir a continuar desenvolupant aquesta recerca.

Per dur a terme aquest estudi, es va establir de manera sistemàtica l'anàlisi de dos tipus de rondalles: d'una banda, les que tenen presència a *The Types of International Folktales* (Uther 2004)⁵ i, de l'altra, les que no tenen presència en aquests índexs —però que no per això han de considerar-se menys importants.⁶

2. Corpus de rondalles

El corpus de rondalles treballat presenta dos tipus de materials diferents: (1) els constituïts per aquell conjunt de rondalles que es referencien en l'índex internacional i, per tant, tenen tipus ATU (Uther 2004),⁷ i (2) el gruix que no té presència en aquest índex, però que presenta unes característiques similars a les d'aquests relats indexats. Aquest segon conjunt de rondalles està classificat tenint en compte els apartats i subapartats que es preveuen en aquest índex internacional ja esmentat per donar unitat al corpus de material rondallístic.

L'anàlisi de totes aquestes rondalles, siguin catalogades o no catalogades, ha permès aportar informació sobre tot aquest nou corpus a la base de dades «RondCat: cercador de la rondalla catalana»: <<http://www.sre.urv.cat/rondcat/>>, creada pels investigadors Carme Oriol i Josep Maria Pujol, a través de la qual es poden consultar les referències bibliogràfiques, catalogràfiques i els resums del contingut de les versions de les rondalles catalanes, aparegudes en rondallaris catalans publicats als Països Catalans des del 1853, que fan referència a diferents tipus rondallístics i a altres rondalles que no segueixen aquesta classificació basada en els patrons definits per ATU.⁸

mateixa acadèmia finesa que hem esmentat abans, acadèmia que publica els treballs més importants d'aquest àmbit científic.

5. L'any 2011 s'ha reeditat aquest índex internacional, exhaurit des de feia temps.

6. S'ha de tenir en compte que el corpus de rondalles no catalogades és cada vegada més important. Així, per exemple, tal com expliquen els autors, podem observar que en la primera fase per elaborar el catàleg català (Oriol-Pujol 2003: 13) es recullen 2.770 versions no catalogades. En la segona fase de recerca, duta a terme per elaborar el catàleg en anglès (Oriol-Pujol 2008: 15), el nombre de versions sense catalogar ascendeix fins a 3.304.

7. El número ATU (Aarne-Thompson-Uther) correspon al número d'indexació de rondalles en el catàleg internacional *The Types of International Folktales* (Uther 2004). La sigla correspon als cognoms dels seus autors: Antti Aarne, Stith Thompson i Hans-Jörg Uther.

8. El projecte de catalogació de rondalles RondCat és molt complet i, per tant, està concebut com un treball de llarg recorregut en el qual es pretén catalogar: 1) rondalles aparegudes en llibres, 2) rondalles aparegudes en revistes i 3) rondalles localitzades en arxius (inèdites). En el marc d'aquest projecte, doncs, la tesi doctoral que és punt de partida d'aquest article forma part de la segona fase, que preveu la incorporació de materials publicats en revistes catalanes.

2.1 *Corpus de rondalles: rondalles catalogades*

En aquest apartat hi ha inclosos els relats que apareixen recollits en l'índex internacional de rondalles (Uther 2004), ordenats amb el criteri de tipus ATU (Aarne-Thompson-Uther). Per tant, es presenten primer les rondalles d'animals (2), a continuació les meravelloses (18), les rondalles religioses (10), les rondalles d'enginy (8), les de gegant beneït (1), les contarelles (43) i, finalment, les rondalles formulístiques (3).

Tot aquest conjunt de 85 rondalles catalogades representa un total de 71 números ATU. El desajustament es produeix perquè hi ha casos en què un mateix número ATU té més d'una versió i altres en què una mateixa versió remet a dos tipus ATU diferents. El corpus total desglossat per subgèneres de rondalles catalogades es podrà veure de manera detallada a l'article publicat, on es trobaran les dades relacionades amb el tipus, el títol de la rondalla a la revista, el nom de la revista i l'any de publicació i el nom del recol·lector/a. Precisament aquest corpus de rondalles és el que ens interessa per parlar dels nous tipus localitzats en territori lingüístic català, ja que els trobem entre aquestes 85 rondalles detallades a l'annex.

2.2 *Corpus de rondalles: rondalles no catalogades*

En l'apartat de rondalles no catalogades, es fa referència al gruix de relats que no apareixen en l'índex internacional (Uther 2004), però que serien susceptibles de ser-hi inclosos perquè presenten unes característiques similars a les rondalles que ja s'hi recullen.

Per establir-ne una classificació, s'ha tingut en compte els criteris classificatoris que s'usen en aquest mateix índex, considerant no solament els apartats genèrics (animals, meravelloses, enginy, gegant beneït, contarelles o formulístiques), sinó també els subapartats de cadascun d'aquests blocs més generals.

El total de rondalles no catalogades recollides és de 35, distribuïdes de la manera següent: rondalles meravelloses (2), rondalles d'enginy (2), contarelles (29) i relats etiològics (2). Aquestes rondalles han estat presentades ara seguint només els apartats que preveu l'índex internacional; la classificació amb subapartats podrà consultar-se també a la publicació.

En aquest apartat de rondalles no catalogades s'ha de tenir en compte un conjunt de rondalles que presenten una particularitat especial i que a la tesi són tractades en grup a part. Són aquells relats que no apareixen recollits en l'índex internacional (Uther 2004), i, per tant, no tenen tipus ATU, però que s'han recollit en més d'una ocasió en territori lingüístic català, és a dir, en tenim documentada més d'una versió en la unitat de recerca de l'Arxiu de Folklore. La catalogació es fa amb una C- (catalana) i una numeració, que segueix un ordre estrictament correlatiu.

Són 7 les rondalles que formen part d'aquest corpus, que corresponen als títols genèrics C-004 «La criada golafre», C-005 «Com es menja una figa», C-094 «El rellotge de sol», C-095 «Caritat» i C-096 «Han mort de por». El desajustament (5 títols, 7 rondalles) es produeix perquè hi ha dues rondalles que presenten dues versions diferents del mateix argument.

3. Nous tipus localitzats en territori lingüístic català

Si reprenem de nou el conjunt de rondalles catalogades, de les 85 que tenen entrada a l'índex internacional, 8 corresponen a nous tipus no documentats fins ara en territori lingüístic català. Així, malgrat tenir presència en l'índex internacional (Uther 2004), aquestes 8 rondalles no apareixen en les dues edicions de l'índex català (Oriol-Pujol 2003; 2008) i és per aquest motiu que val la pena entretenir-s'hi una mica, sobretot tenint en compte la presència o no presència d'aquestes rondalles en la resta de península Ibèrica (Espanya i Portugal). Els nous tipus corresponen a les rondalles religioses ATU 756D*, ATU 779 i ATU 830C i a les contarelles ATU 1349N*, ATU 1678, ATU 1807A, ATU 1829 i ATU 1862. Totes aquestes rondalles, com sabem, han estat extretes de la premsa catalana del segle XIX. En general, cal comentar que a totes se'ls ha assignat un títol genèric en català, fins ara inexistent, prenent com a referència el títol genèric anglès i també el resum de la trama argumental.

Parlem, doncs, ara concretament de cadascuna d'aquestes rondalles localitzades, que contribueixen, com hem dit, a aportar nous tipus ATU localitzats en territori lingüístic català:

ATU 756D*⁹

La primera rondalla, ordenada per criteri de tipus ATU, va aparèixer publicada a la revista *Calendari Català* per un autor anònim l'any 1869, sota el títol «Lo ferrer». L'argument correspon al tipus 756D* i té per títol genèric al catàleg internacional *Who is the More Devout?*. Com que és la primera vegada que es recull en territori lingüístic català, es proposa el títol genèric «Qui és el més devot?». L'argument d'aquesta rondalla religiosa és el següent:

Un ermità sent dir que algú du una vida més santa que la d'ell i decideix anar-lo a veure. L'ermità, després d'observar-lo, no ho creu. Una nit, segueix l'home quan surt de casa i veu que porta menjar a algú. En ser descobert, l'ermità explica a l'home que volia veure si duia una vida més santa que ell i l'home li diu que l'únic que fa és alimentar un condemnat a mort que va matar el seu pare. L'ermità s'adona que és un home sant.

Malgrat que aquest tipus ATU no apareixia fins ara en l'índex català de rondalles, cal dir que sí que té presència en l'àmbit de la península Ibèrica, ja que apareix en rondallaris espanyols i portuguesos, tal com ho referencien els autors Chevalier (1983) —per a Espanya— i Oliveira (1900) i Cardigos (2006) —per a Portugal.

ATU 779¹⁰

La rondalla religiosa que correspon al tipus ATU 779 va ser recollida l'any 1868 a *Lo Gay Saber* sota el títol «Lo ferrer». Aquesta rondalla respon al títol genèric *Miscellaneous Divine Rewards and Punishments*, que hem adaptat al català amb la forma «Premis i càstigs divins».

9. s.n.: «Lo ferrer». *Calendari Català de l'any 1869* (1869): 22-23.

10. T. de C. L.: «Lo viatger». *Lo Gay Saber. Periódich literari quinzenal*, núm. 4 (15 d'abril, 1868): 26.

En aquesta rondalla:

Un home vell camina fatigat per un camí. Troba un home ric amb un caruatge, però aquest no el deixa pujar. El vell li diu que morirà. Després, troba un pagès, però no el puja al carro perquè el duu ple de mercaderies. El vell li diu que una tempesta li desfarà la collita. Finalment, troba una parella i l'acullen. La dona està malalta i l'home trist. El vell, en veure com l'ajuden, guareix la dona i els fa marxar cap a casa felïços. El vell, que era Déu, desapareix.

Com ha passat anteriorment, aquesta rondalla sí que ha tingut fins ara presència en l'àmbit de la península Ibèrica, tot i que només en territori portuguès, tal com ho constata Cardigos (2006) en el seu índex de rondalles portugueses.

ATU 830C¹¹

Sota el títol «Aragonés», aquesta rondalla apareix publicada l'any 1882 en la revista *Calendari Català*. L'argument és el següent:

Un home que va cap a Saragossa es troba sant Pere i sant Jaume. Sant Jaume li pregunta on va i ell respon que a Saragossa. Sant Pere afegeix que «si Déu vol» i l'home contesta que tant si vol com si no vol hi va. Sant Pere s'enfada, el converteix en granota i el deixa a un clot. Al cap d'uns dies, quan els sants tornen per passar per allí senten la granota i la converteixen en home. Li pregunten on va i respon que a Saragossa. Sant Pere li diu que ha de dir que «si Déu vol» i l'home respon que vulgui o no vulgui anirà a Saragossa o al clot.

Aquesta rondalla correspon al tipus ATU 830C, que té per títol genèric en anglès *If God Wills*, amb la proposta d'equivalent català «Si Déu vol». En el domini de la Península, trobem referències espanyoles i portugueses d'aquesta rondalla, tal com es pot comprovar en Camarena-Chevalier (1995), pel que fa a Espanya, i en Meier-Woll (1975), pel que fa a Portugal.

ATU 1349N^{*12}

The Mistaken Prescription és el títol genèric anglès que correspon a aquest quart tipus ATU localitzat per primera vegada en territori de parla catalana. La contarella, publicada per Gaietà Vidal i de Valenciano a *Calendari Català* el 1872, portava per títol «Lo curandero» i respon a l'argument següent:

Un home cau malalt i el metge li dona una recepta i li diu que l'apotecari li farà vuit papers [dosi d'una preparació medicinal en pols] que s'ha de prendre amb aigua. L'home no es cura i la dona fa cridar un curandero, que li dona un remei que el fa posar bo. L'home malalt no es curava perquè no havia anat a l'apotecari, sinó que havia agafat la recepta, l'havia partit en vuit parts i se les havia pres, seguint al peu de la lletra les indicacions del metge.

11. s.n.: «Aragonés». *Calendari Català de l'any 1882* (1882): 34-35.

12. Gayetà Vidal: «Lo curandero». *Calendari Català de l'any 1872* (1872): 73-79.

A aquesta rondalla se li ha donat el títol genèric català «La recepta equivocada» i a partir d'ara podrà formar part dels índexs de catalogació de rondalles catalanes. Curiosament, la presència ibèrica de la rondalla només és portuguesa, tal com ho indiquen Vasconcellos-Soromenho (1963) i Cardigos (2006) en els seus respectius treballs.

ATU 1678¹³

De la mà de Francesc Maspons i Labrós ens arriba una altra de les rondalles no recollides fins ara en territori lingüístic català. És «Lo dimoni de las dónas», publicada a *Calendari Català* l'any 1874. Aquesta rondalla respon al tipus ATU 1678, que té com a títol genèric anglès *The Boy Who Had Never Seen a Woman* i al qual he donat l'equivalent català «El nen que mai havia vist una dona».

Recollida a la península Ibèrica per l'espanyol Chevalier (1983) i pels portuguesos Parafita (2001) i Cardigos (2006), té per argument el següent:

Un home fa criar el seu fill sense tenir contacte amb les dones. Quan es fa gran, el pare el porta a ciutat i ell pregunta què són uns sers semblants a ell. El pare li respon que són dimonis i el fill diu que en vol un per a ell.

ATU 1807A¹⁴

L'any 1874, Francesc Maspons publica a *Calendari Català* una rondalla que correspon al tipus ATU 1807A *The Owner Has Refused to Accept It*:

Un gitano roba una caixa de plata a un mossèn mentre aquest el confessa. El gitano explica el robatori en secret de confessió i el mossèn li diu que ha de retornar l'objecte al propietari. El gitano l'ofereix al mossèn, però no el vol. El gitano explica al confessor que l'ha ofert al propietari, però que aquest l'ha refusat. Llavors, el mossèn li diu que pot quedar-se'l.

Com que no apareix als índexs de rondalles catalanes, es proposa el títol «La confessió del robatori», ja que s'ajusta molt bé a l'argument que s'hi descriu. Cal dir que aquesta rondalla ha tingut fins ara representació ibèrica a Portugal, tal com ho demostren els autors Meier-Woll (1975), Soromenho (1984) i Cardigos (2006) en els respectius treballs.

ATU 1829¹⁵

«Lo Sant Crist» és el títol d'aquesta contarella que té per títol genèric anglès *Living Person Acts as Image of Saint*. Publicada per un autor anònim a *Calendari Català de 1874*, respon a l'argument següent:

L'estàtua de Nostre Senyor s'ha fet malbé. Un home suggereix que faci d'estàtua un altre que té molta barba. Aquest accepta i el dia de la processó té molt mal de ventre. No pot aguantar més i baixa de la creu.

13. Francesc Maspons i Labrós: «Lo dimoni de las dónas». *Calendari Català de l'any 1874* (1874): 120.

14. Francesc Maspons i Labrós: «Si us plau per forsa». *Calendari Català de l'any 1874* (1874): 108-109.

15. s.n.: «Lo Sant Crist». *Calendari Català de l'any 1874* (1874): 82-83.

Aquesta contarella ha tingut força presència en l'àmbit de la península Ibèrica, ja que està documentada almenys en cinc ocasions diferents. A Espanya per Espinosa (1988) i Camarena (1991) i a Portugal per Soromenho (1894), Coelho (1985) i Cardigos (2006).

El títol proposat en català ha estat «L'home que fa de sant», ja que recull molt bé l'essència del desenvolupament de la trama argumental.

ATU 1862¹⁶

La darrera rondalla, contarella en aquest cas també, que he localitzat i que no apareixia recollida en domini lingüístic català és «Lo practicant», publicada a *Calendari Català* per un autor anònim l'any 1878. Aquesta contarella respon al tipus 1862 *Anecdotes about Doctors (Physicians)*, amb l'equivalent català proposat «Anècdotes sobre metges».

De nou, aquesta rondalla apareix referenciada ja a Portugal, si tenim en compte l'àmbit de la península Ibèrica, ja que la recullen Oliveira (1900) i Cardigos (2006) en els seus respectius treballs. L'argument és el següent:

Un metge i un practicant visiten un malalt que ha empitjorat. El metge veu sota el llit un plat de sopa i renya els familiars perquè li han donat menjar. El practicant pregunta al metge com ha sabut que el malalt ha menjat i el metge li respon que ha vist el plat de sopa. Un dia, quan el practicant ja és metge, veu sota el llit d'un malalt uns brins de palla i, enfurismat, diu als familiars que han donat de menjar al malalt. Els familiars ho neguen i, quan ell els ensenya la palla, el prenen per un mal metge.

4. Conclusions

Hem vist com la tesi elaborada presenta, de manera conjunta, un corpus heterogeni de 127 rondalles publicades en revistes catalanes diferents (d'ideari diferent i d'estil diferent), transcrits, catalogades i comentades. Com ja s'ha exposat, les rondalles s'han classificat tenint en compte la presència o no presència en l'índex internacional de rondalles (Uther 2004). El corpus, doncs, està configurat per tres categories diferents de materials: 85 rondalles catalogades a l'índex internacional (Uther 2004), 35 rondalles no catalogades i 7 rondalles catalogades en la fase d'execució del projecte RondCat (identificades per una C- seguida d'una seqüència numèrica).

L'anàlisi del conjunt de rondalles ens ha permès localitzar noves versions de tipus ATU publicats ja en rondallis dels Països Catalans, així com també aportar nous tipus no localitzats encara, que contribueixen a ampliar el volum de rondalles publicades a Catalunya. Tot aquest gruix ajuda de manera significativa a fer créixer l'aplicació del projecte «Rondalles Catalanes» (RondCat) i, per tant, contribuirà a ampliar el nombre de rondalles i contarelles en properes edicions del catàleg català —i, posteriorment, si es dóna el cas, del catàleg internacional— per tal d'estar a disposició de tots els usuaris i totes les usuàries i contribuir així a la difusió dels materials rondallístics localitzats, ja que una de les fases més ambicioses del projecte «Rondalles catalanes» (entre les quals hi ha la incorporació de

16. s.n.: «Lo practicant. Popular». *Calendari Català de l'any 1878* (1878): 29.

materials publicats en rondallaris i de materials inèdits d'arxius particulars) és la incorporació de rondalles procedents de les revistes.

D'entre totes aquestes 127 rondalles localitzades, transcrites i comentades, hem afirmat que n'hi ha 8 que han estat catalogades per primera vegada en l'àrea lingüística catalana. Com hem vist, i tal com he explicat, per contribuir a la recerca que actualitza la informació de les dues edicions de l'índex català (Oriol-Pujol 2003, 2008), en el marc de l'anàlisi d'aquestes rondalles s'ha fixat el títol genèric i el resum per a cadascun d'aquests tipus ATU per tal de poder incorporar aquestes dades en futures edicions ampliades d'aquests índexs. Així, recordem que els títols proposats són: 756D* «Qui és el més devot?», 779 «Premis i càstigs divins», 830C «Si Déu vol», 1349N* «La recepta equivocada», 1678 «El nen que mai havia vist una dona», 1807A «La confessió del robatori», 1829 «L'home que fa de sant» i 1862 «Anècdotes sobre metges».

Curiosament, com hem pogut comprovar, també totes aquestes rondalles tenien ja presència en territoris peninsular ibèric, ja que si no eren presents a Portugal, eren presents a Espanya, o eren presents en tots dos llocs, tal com ho demostren els diferents estudiosos esmentats. Sobta veure que uns arguments que es van difondre a través de la premsa del segle XIX —que arribava a un públic bastant ampli— no han transcendit al llarg dels anys i no s'han arrelat en els repertoris orals de les persones de parla catalana, malgrat saber que sí que formen part, en certa manera, de l'ideari espanyol i de l'ideari portuguès, així com també dels idearis d'altres països d'arreu d'Europa i del món, com constata l'índex internacional *The Types of International Folktales* (Uther 2004). De tota manera, a partir del treball doctoral dut a terme, incloem aquests tipus ATU als Països Catalans, tot esperant localitzar noves versions a partir d'ara.

5. Referències bibliogràfiques

- CAMARENA, Julio (1991): *Cuentos tradicionales de León 1-2*. Madrid: Seminario Menéndez Pidal/Universidad Complutense de Madrid.
- CAMARENA, Julio; Maxime CHEVALIER (1995): *Catálogo tipológico del cuento folklórico español. Cuentos maravillosos*. Madrid: Gredos.
- (1997): *Catálogo tipológico del cuento folklórico español. Cuentos de animales*. Madrid: Gredos.
- (2003a): *Catálogo tipológico del cuento folklórico español. Cuentos religiosos*. Madrid: Centro de Estudios Cervantinos.
- (2003b): *Catálogo tipológico del cuento folklórico español. Cuentos-novela*. Madrid: Centro de Estudios Cervantinos.
- CARDIGOS, Isabel (2006): *Catalogue of Portuguese Folktales*. Folklore Fellows' Communications 291. Hèlsinki: Suomalainen Tiedekatemia.
- CHEVALIER, Maxime (1983): *Cuentos folklóricos en la España del Siglo de Oro*. Barcelona: Crítica.
- (1999): *Cuento tradicional, cultura, literatura (siglos XVI-XIX)*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca.
- COELHO, Adolfo (1985): *Contos populares portugueses*. Lisboa: Dom Quixote Publicações.

- ESPINOSA, Aurelio (1988): *Cuentos populares de Castilla y León 2*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- GONZÁLEZ, Carlos (1996): *Catálogo tipológico de cuentos folklóricos aragoneses*. Zaragoza: Instituto Aragonés de Antropología.
- (1998): «Revisión del catálogo tipológico de cuentos folklóricos aragoneses: correcciones y ampliación». *Temas de Antropología Aragonesa* 8 (1998): 7-60.
- MEIER, Harri; Dietrich WOLL (1975): *Portugiesische Märchen*. Düsseldorf & Köln.
- OLIVEIRA, Francisco Xavier de Ataíde (1900): *Contos tradicionais do Algarve 1-2*. Tavira 1900 & Porto 1905.
- ORIOI, Carme; Josep Maria PUJOL (2003): *Índex tipològic de la rondalla catalana*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana.
- (2008): *Index of Catalan Folktales*. Folklore Fellows' Communications 294. Hèlsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
- ORIOI, Carme; Emili SAMPER (eds.) (2011): *Repertori biobibliogràfic de la literatura popular catalana: el cicle romàntic*. Biblioteca Digital, 5. Tarragona: Publicacions URV. 620 p. Llibre digital: <<http://www.publicacionsurv.cat/llobres-digital/biblioteca-digital/item/194-repertori>> [data de consulta: desembre de 2012].
- PARAFITA, Alexandre (2001): *Antologia de Contos Populares 1-2*. Lisboa 2001/02.
- PRATS, Llorenç (1981): «L'estudi de la cultura popular a Catalunya: els folkloristes». Tesi de llicenciatura. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- (1987): «Els orígens de l'interès per la cultura popular a Catalunya: la Renaixença». [Resum de la tesi doctoral.]
- (1988): *El mite de la tradició popular: els orígens de l'interès per la cultura tradicional a la Catalunya del segle XIX*. Barcelona: Edicions 62.
- PRATS, Llorenç; Dolors LLOPART; Joan PRAT (1982): *La cultura popular a Catalunya: estudiosos i institucions: 1853-1981*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular.
- RondCat: cercador de la rondalla catalana*. Arxiu de Folklore. Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, <<http://www.sre.urv.cat/rondcat>> [data de consulta: desembre de 2012].
- SALES, Mònica (2012): «La rondalla en les revistes publicades a Catalunya durant el segle XIX». Tesi doctoral dirigida per la Dra. Carme Oriol i Carazo. Tarragona: Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili.
- SOROMENHO, Alda da Silva; Paulo Caratão SOROMENHO (1984): *Contos Populares (Ineditos) 1-2*. Lisboa 1984/86.
- UTHER, Hans-Jörg (2004): *The types of international folktales. A classification and bibliography based on the system of Antti Aarne and Stith Thompson*. 3 vols. Folklore Fellows' Communications 284-285-286. Hèlsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
- VASCONCELLOS, José Leite de; Alda da Silva SOROMENHO; Paulo Caratão SOROMENHO (1963): *Contos Populares e Lendas 1-2*. Coimbra 1963/66.